

PAPER DETAILS

TITLE: Evcil Hayvanlarla Seyahat Üzerine Bir Çalışma

AUTHORS: Sedef Ece BATIBEKİ, Bekir ESİTTİ

PAGES: 89-102

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1709694>

Evcil Hayvanlarla Seyahat Üzerine Bir Çalışma

A Study on Travel with Pets

Sedef Ece BATİBEKİ¹, Bekir EŞİTTİ²

¹Çanakkale Onsekiz Mart
Üniversitesi, Turizm Fakültesi,
Çanakkale, Türkiye

²Çanakkale Onsekiz Mart
Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim
Enstitüsü, Çanakkale, Türkiye

ORCID:

S.E.B.: 0000-0002-1612-1574

B.E.: 0000-0002-5240-9233

Corresponding Author:

Bekir EŞİTTİ

Email:

bekiresitti@comu.edu.tr

Citation: Batıbeki, S. E. ve Eşitti, B. (2021). Evcil hayvanlarla seyahat üzerine bir çalışma. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 11 (1): 89-102.

Submitted: 04.02.2021

Accepted: 27.02.2021

Özet

İnsanlar ve hayvanlar arasındaki ilişki geçmişten günümüze farklı boyutlar kazanarak gelmiştir. Değişen aile yapısının da etkisiyle günümüzde pek çok insan evcil hayvanlarını ailelerinin birer üyesi olarak görmekte ve günlerinin büyük bir bölümünü onlarla geçirmektedirler. İnsanlar, hayatlarının her alanına dahil ettikleri bu dostlarından turistik seyahatlerinde de ayrılmak istememekte ve birçoğu evcil hayvanlarını da bu seyahatlere dahil etmek istemektedirler. Bu bağlamda çalışmada evcil hayvan sahiplerinin evcil hayvanla seyahate ilişkin düşünceleri ve bu seyahatler esnasında yaşadıkları zorluklara değinilmektedir. Çalışma, sektörde var olan evcil hayvanla yapılan seyahatler konusunda yaşanan sorunları ortaya çıkarması bakımından önemlidir. Çalışmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak evcil hayvan sahibi turistlerle yapılan görüşmeler sonucunda toplanmış olup, bu veriler içerik analizi yapılarak çözümlenmiştir. Çalışma sonucunda, katılımcıların çoğunluğunun evcil hayvanla seyahate ilişkin düşüncelerinin olumsuz olduğu, ulaşım ve konaklama gibi turizmin ana bileşenlerindeki mevcut kısıtlamalar, çevredeki insanların tepkileri ve evcil hayvanlarının kedisinden kaynaklanabilecek sıkıntılar nedeniyle evcil hayvanla seyahat etmekten çekindikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Evcil hayvan, konaklama işletmeleri, turistik seyahat, Türkiye

Abstract

The relationship between humans and animals has come from past to present by gaining different dimensions. With the effect of the changing family structure, today many people see their pets as members of their families and spend most of their time with them. People do not want to leave these friends, which they include in all areas of their lives, and many of them want to include their pets in touristic travels. In this context, the opinions of pet owners on traveling with a pet and the difficulties they experience during these travels are explored in this study. The study is important in terms of revealing the problems experienced in travel with pets in the tourism sector. In the study, the data were collected through interviews with tourists who have pets using the semi-structured interview technique, and these data were analyzed by content analysis. As a result of the study, it was observed that the majority of the participants have negative views on traveling with pets, and they are reluctant to travel with pets due to the current restrictions in the main components of tourism such as transportation and accommodation, the reactions of other people, and the problems that may be caused by the characteristics of their pets.

Keywords: Pet, accommodation establishments, touristic travel, Turkey

1. GİRİŞ

İnsan ve hayvan arasındaki ilişkinin tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Arkeolojik çalışmalarda, bir mezarda karşılaşılan yavru bir köpeğe sarılı insan fosili, insanlar ile hayvanlar arasındaki ilişkinin çok eski zamanlardan beri yalnızca beslenmeye yönelik değil, aynı zamanda sevgiye dayalı olduğunu da göstermektedir (Davis ve Valla, 1978: Aktaran O’Haire, 2010: 226). İnsanlar, evcil hayvanlarını sevgi nesnesi olarak görür, onları yalnızlıklarına ortaklık ederler (Suna, 2019: 131). Birçok kişi gündelik yaşamlarını evcil hayvanları ile geçirmekte ve onunla olgunlaşıp, yaşlanmaktadır. Özellikle kedi ve köpek gibi evcil hayvan sahipleri için aktiviteler gerçekleştirme, onları besleme, birlikte oyun oynama, gezdirmeye gibi unsurlar, evcil hayvanları fiziksel olarak da bireylerin hayatlarına daha fazla dâhil etmiştir ve yaşamın ayrılmaz bir parçası haline getirmiştir (Pamuk, 2015). Evcil hayvanların, insan hayatına bu kadar dahil olmasının bir getirisi olarak, kişiler hayatlarının önemli bir parçası olarak gördükleri evcil hayvanlarını seyahat hareketlerine de dahil etmek istemektedirler. Diğer yandan, turizm dinamikleri içerisinde de evcil hayvanların, değişen ve gelişen beklentiler göz önünde bulundurulduğunda önemli bir yeri olduğu anlaşılmıştır. Amerikan Evcil Hayvan Ürünleri Derneği (APPA) tarafından yürütülen bir araştırmaya göre, sadece ABD’de 84,9 milyon evde bir evcil hayvan bulunmaktadır, bu ABD’de bulunan evlerin %67’sine tekabül etmektedir ve evcil hayvan sahiplerinin yaklaşık %37’si her yıl evcil hayvanlarıyla seyahat etmektedir (APPA, 2019).

Alanyazın incelendiğinde, Türkiye’de evcil hayvan sahiplerinin seyahatleri sırasında yaşadıkları zorluklara veya bu süreçte izlenmesi gereken yollara ışık tutan çalışma sayısının az olduğu görülmüştür. Bu sebeple çalışmada Türkiye’deki evcil hayvan sahiplerinin seyahatleri sırasında yaşadıkları zorluklara değinilmesi ve elde edilen neticeler ışığında literatüre ve sektöre önerilerde bulunulması amaçlanmaktadır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Evcil Hayvanlar ve Seyahat

Hayvanlar insan yaşamında daima önemli bir rol üstlenmişlerdir. Önceleri avlanılacak bir yemek olarak görülen hayvanlar 14.000 sene önce kurtların evcilleştirilmesi ile farklı bir anlam üstlenmiş; zamanla çiftlik hayvanı, taşıma veya tarım aracı olarak kullanılmaya başlanmışlardır (Serpell, 1986). Zamanla toplumun üst tabakası hayvanları evcil hayvan olarak beslemeye başlamış, bu trend 18. Yüzyılda orta sınıfa da sıçramıştır (Irvine, 2005). Günümüz modern dünyasında yaşlı nüfusunun artması, bireyselleşme ve hayvan refahına yönelik değişen tutumlarla birlikte evcil hayvan sahipliğinde hızlı bir artışın olduğu görülmektedir (Ying vd., 2021).

Evcil hayvanın tam olarak bir tanımının yapılması oldukça zordur, çünkü sahipleri tarafından atfedilen özelliklerle, bu kavram kediden sürüngenlere oldukça geniş bir hayvan türü yelpazesi içerisinde değerlendirilmektedir (Leggat ve Speare, 2000). Ancak bazı tanımlarda evcil hayvanlar insanların arkadaşlık, yoldaşlık, koşulsuz sevgi, şefkat gibi psikolojik ihtiyaçlarını karşılayabilen, evcilleştirilmiş hayvanlar olarak geçmektedir (Podberscek, Paul ve Serpell, 2005). Miller (2014) evcil hayvan sahiplerinin %68’inin evcil hayvanlarını çocukları olarak gördüklerini belirtmiştir. Sahiplerinin bir nevi can yoldaşı olan bu hayvanlar zaman zaman sahiplerini açık hava egzersizlerine teşvik etmekte, onların güvenlik ve rahatlama duygularını besleyerek hem fiziksel sağlığın geliştirilmesinde hem de anksiyete, yalnızlık duygusu ve depresyon gibi psikolojik rahatsızlıkların hafifletilmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Friedman, 1990). Evcil hayvan sahipliği ve sağlık arasındaki bağlantıların zamanla belirlenmesiyle birlikte, evcil hayvanlar hastanelerden bakım evlerine; okullardan hapishanelere kadar çeşitli ortamlarda uzun süredir terapötik olarak kullanılmaktadır (Conner ve Miller, 2000). Türkiye’de de son yıllarda evcil hayvan sahiplenme oranları artmış, insanlar evlerinde oldukça popüler bir şekilde evcil hayvan besler hale gelmişlerdir (Erten, Öztürk ve Yılmaz, 2019).

Günümüz modern dünyasında değişen aile yapısının da etkisiyle bireyler evcil hayvanlarına çok daha bağlı hale gelmiştir (Gong vd., 2020). Sahipleri tarafından ailelerinin bir üyesi olarak görülen evcil hayvanlar, onların gündelik yaşamlarına dahil oldukları kadar seyahatlerinin de bir parçası haline gelmiştir. Birçok insan evcil hayvanlarını bırakarak tatile çıktıklarında kendilerini kötü hissettiklerini belirtmektedir (Chen, 2018). Evcil hayvan sahibi turistlerin %45'i tatillerine eşlik etmelerinden duydukları memnuniyet sebebiyle; %19' u da dostlarının geride bırakılma stresini yaşamalarını istemedikleri için evcil hayvanlarını seyahatlerine dahil etmektedir (Nieminen, 2015). Ancak evcil hayvanlarla seyahat oldukça çok belirsizlik ve kısıtlamayı da beraberinde getirmektedir (Greenebaum, 2004). Evcil hayvan sahiplerinin çoğu, ek masraflar, kısıtlı seyahat hizmetleri ve gidilen destinasyonda evcil hayvan dostu konaklamalar için ek ücretler tahsil edilmesi sebebiyle evcil hayvanlarıyla seyahat edemediklerini belirtmektedir (Kirillova, Lee ve Lehto, 2015; Carr ve Cohen, 2009).

Evcil hayvanlarıyla seyahat eden kişilerin sayısı günden güne artmasına rağmen, Türkiye'de birçok otel halen evcil hayvan kabul etmemektedir. Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği'ne kayıtlı bir seyahat acentası olan patilioteller.com'a göre Türkiye'deki evcil hayvan dostu otel sayısı 426'dır. Bu sayı, Türkiye'deki tüm yıldızlı otellerin yalnızca %10,6'sına tekabül etmektedir (Dilek, Dilek ve Fennel, 2020).

Konu yolculuk açısından değerlendirildiğinde, örneğin ülkemizdeki en geniş filooya sahip havayolu şirketi THY ile seyahatlerde evcil hayvanlar ek ücretler karşılığında, kafesleriyle birlikte ağırlıkları 8 kg'ı geçmiyorsa ve kafes ebatları belirlenen uzunluk boyutlarını aşmıyorsa sahipleriyle birlikte kabinde yolculuk yapabilmektedirler. Bu şartları karşılamayan durumlarda ise evcil hayvanlar, pilotun havalandırma koşullarının yeterli olduğuna kanaat getirmesi halinde uçağın kargo bölümünde seyahat etmektedirler (THY, 2020).

Otobüslerle yapılan seyahatlerde ise, Karayolları Taşıma Yönetmeliği'ne göre, "Aşı karneli kedi, köpek (tehlike arz edenler hariç) ve kuş (saka, muhabbet kuşu veya kanarya) gibi evcil hayvanlar, özel kafesleri kilitli olmak şartıyla bagaj taşımaya mahsus bölümün dışında, hayvan sahibi yolcunun kucağında veya oturduğu koltuğun önünde de taşınabilir." (Resmi Gazete, 2020). Evcil hayvanların, araçların bagaj bölümünde taşınabilmeleri için ise, aşağıdaki şartlar yerine getirilmelidir (Obilet, 2020):

- Sadece kedi, köpek ve muhabbet kuşu ile kanarya gibi ötücü kuşlar evcil hayvan olarak taşınabilmektedir.
- Evcil hayvanlar, çanta veya koli içinde taşınamazlar. Özel kafeslerinin olması gerekmektedir.
- Evcil hayvanın sağlıklı, kokusuz, temiz ve sakin olması gerekmektedir. Sağlık ve dış görünüm bakımından kötü durumda olan hayvanlar taşıma için kabul edilmemektedir.
- Evcil hayvanlar veteriner hekim tarafından uyutulmuş bir şekilde ve imza karşılığında taşınabilmektedir.

Deniz yolu ile gerçekleştirilen seyahatlerde ise, durum daha çok işletmelerin kendi inisiyatifinde olup bu konu ile ilgili kesin bir karar belirtilmemiştir (Haytap, 2020). Ancak İstanbul Şehir Hatları Vapurları'nın evcil hayvanlar için belirlediği koşullar aşağıdaki gibidir (Şehir Hatları, 2020):

- Evcil hayvanlar, kafeslerinde olmak şartıyla yolcu salonlarının dışında ve vapur görevlilerinin gösterdiği emniyetli yerlerde taşınabilirler. Fakat, sayısı vapur tipi ve alanların uygunluğuna bağlı olmakla birlikte, evcil hayvan taşımada sınırlama getirilebilmektedir.

- Kafesi olmayan evcil hayvanlar ağızlık takmak şartıyla vapurlarda yolcu salonlarının dışında ve gemi görevlilerinin gösterdiği emniyetli alanlarda sefere kabul edilebilir.
- Kafeslerinde olmak koşuluyla, sadece kuş, kedi ve tavşan gibi küçük evcil hayvanlar ile yolcuyla birlikte seyahat eden tıbbi destek veren (görme ve duyma engelli yolcuya refakat eden, duygusal destek veren rehber) köpekler, belirlenen yolcu salonlarının içerisine kabul edilir.

Demiryolları ile seyahat edilmek istendiğinde ise karşılaşılabilecek kısıtlamalar şu şekildedir (TCDD, 2016):

- Taşınabilecek küçüklükte evcil hayvanların (kuş, balık, kedi, küçük köpek vb.) kafesleri kişilerin dizlerinin üzerinde taşınabilecek ağırlık ve hacimde olmalıdır.
- Evcil hayvanlar, yolculuk süresince yalnızca kafesinde durmalıdır.
- Taşınan hayvanların koku ve gürültüleri diğer yolcular için rahatsız edici boyutta olmamalıdır.
- Yolculuk süresince, evcil hayvanların kimlik kartları ve veteriner sağlık raporları yolcuların yanında olmalıdır.

Lee ve Lehto (2015), Amerika'daki evcil hayvan sahiplerinin evcil hayvanlarla seyahat etme algılarını ve aynı zamanda boş zaman gezilerine evcil hayvan götürme isteklerini anlamak amacıyla yaptıkları çalışmalarında, duygusal bağlanmanın evcil hayvanlarla seyahat etme istekliliğini etkilediğini; evcil hayvanlarıyla birlikte vakit geçiren bireylerin daha mutlu olduğunu ve götürmeyenlerin sürekli onlar hakkında endişelendiğini ortaya koymuşlardır. Kısıtlamalar ve evcil hayvanlarla ilgili misafirperverlik gibi unsurların ise boş zaman gezilerine evcil hayvanları dahil etme istekliliğine çok etki etmediği de aynı araştırma kapsamında belirtilmiştir. Benzer şekilde Hung ve arkadaşlarının (2016), turistlerin seyahate çıkarken evcil hayvanlarını da yanlarında götürme kararlarını etkileyen faktörleri inceledikleri çalışmalarında, evcil hayvanlarla ilgili kısıtlamaların, sahiplerinin davranışlarını olumsuz yönde etkilediğini belirtmişlerdir.

Chen (2018), Yeni Zelanda'da bulunan konaklama işletmelerinin bakış açısıyla, evcil hayvanlara yönelik hizmetler sunup sunmamaya karar verirken göz önünde bulundurdıkları temel unsurları değerlendirmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, evcil hayvanlarıyla seyahat etmek isteyen turistler vardır; ancak talep henüz minimum seviyededir bu nedenle operatörler de operasyonlarını geliştirme konusunda hevesli değillerdir ve evcil hayvanları maliyetli bir ek hizmet olarak görmektedirler.

Bir başka çalışmada, Çin'deki turizm faaliyetlerine evcil hayvan götürme olgusu hiyerarşik boş zaman kısıtlamaları modeline dayandırılarak incelenmiş, evcil hayvanlarıyla seyahat eden bireylerin en büyük motivasyonlarının onlara olan bağlılıkları olduğu; bu seyahatlere katılma isteğinin maliyet, zaman ve evcil hayvan dostu otellerin azlığı gibi belirli kısıtlamalardan etkilendiği ortaya konmuştur (Gong vd., 2019). Evcil hayvan sahiplerinin evcil hayvanlarıyla gerçekleştirdikleri seyahat deneyimlerine dayalı olarak ise, Wu ve Cheng (2019), deneyimsel risk, deneyimsel fayda, deneyimsel değerlendirme, deneyimsel birlikte yaratma, deneyimsel ilişki kalite boyutları (deneyimsel tatmin ve deneyimsel güven) ve gelecekteki deneyimsel niyetler arasındaki yapısal ilişkileri araştırmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre, bireyler evcil hayvanlarla seyahat hakkında ne kadar bilgi sahibi olmak isterlerse o kadar bu fikirden soğuyabilmekte, evcil hayvanlarını çok sevseler dahi bu seyahatleri zorlayıcı bulmakta ve evcil hayvanlarla seyahat etmenin beklentilerin çok da ötesinde bir durum olmadığını düşünmektedir. Aynı zamanda turistler, evcil hayvanlarıyla seyahat ederken, gittikleri destinasyonun yöneticilerine ne kadar çok güvenirlerse, algıladıkları risk de o kadar az olacaktır.

Dilek, Dilek ve Fennel (2020) ise, Türkiye'de evcil hayvanların turistlerin seyahatleri üzerindeki kısıtlamalarını ve bu kısıtlamaların, turistlerin evcil hayvanlarını seyahat arkadaşı

olarak yanlarında götürme niyetleri üzerindeki etkisini bulmayı amaçladıkları çalışmalarında, kişilerin evcil hayvanlarını seyahatlerine dahil etme kararlarının bilgi eksikliği, ek maliyetler ve evcil hayvanlar için uygun olmayan destinasyonlardan etkilendiğini ortaya koymuştur. Turistlerin evcil hayvanlarıyla seyahat etme nedenleri ise, evcil hayvan sahipleri ve evcil hayvanları arasındaki duygusal bağ ile açıklanmıştır. Evcil hayvanlarını aileleri olarak gören turistler, seyahatin türü ne olursa olsun evcil hayvanlarını da yanlarında götürmek istemektedirler.

Son olarak, Ying ve arkadaşları (2021), kısıtlama, müzakere ve öğrenilmiş çaresizlik süreçlerini genişleterek, bireylerin evcil hayvanlarıyla seyahat etme davranışlarını incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre, evcil hayvanlarla ilgili olarak algılanan turizm kısıtlamaları, öğrenilmiş çaresizliği arttırarak bireylerin seyahat etme niyetlerini zayıflatabilirken; müzakere etme isteğinin artması öğrenilmiş çaresizliği azaltabilmektedir. Nihayetinde evcil hayvan sahiplerinin müzakere isteği, evcil hayvanlarına olan bağlılıklarına ve evcil hayvanlarla ilgili algıladıkları faydalara göre değişmektedir.

3. YÖNTEM

Çalışmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Durum çalışmasında amaç, belli bir durumun derinlemesine betimlenmesi ve araştırılmasıdır. Duruma ilişkin etkenler (olaylar, ortam, süreçler vb.) bütüncül bir yaklaşımla ele alınır (Merriam, 2013:39; Yıldırım ve Şimşek, 2018: 73). Veri toplama yöntemi olarak ise, görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşmenin en temel amacı katılımcının iç dünyasına girerek onun bakış açısını anlamaya çalışmaktır (Karataş, 2015: 71).

Çalışmanın evrenini Türkiye'deki evcil hayvan sahipleri oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde olasılığa dayalı olmayan örnekleme yöntemlerinden kasıtlı örnekleme tercih edilmiştir. Bu yöntemde örneklem seçimi araştırmacının kişisel tercihinin göre yapılmaktadır. Araştırmacı, çalışmasında yer alan amaçlara kendisini en hızlı ve kolay şekilde ulaştıracak katılımcıları tercih etmektedir (Kozak, 2017: 118). Bu kapsamda 11 evcil hayvan sahibi ile görüşme yapılmıştır. Katılımcılardan elde edilen bilgilerde tekrarların sıklık kazanması sebebiyle "doyum noktasına" ulaşıldığı düşünülmüş ve görüşmelere son verilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 125).

Görüşmeler online ortamda görüntülü olarak gerçekleştirilmiş ve ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Görüşme, karşılıklı konuşarak gerçekleştirilen, sözel bir veri toplama tekniğidir (Baysal, 2020). Görüşme esnasında yarı yapılandırılmış soru formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmede, soruların sırası ve sayısı görüşme yapılan ortama göre farklılık gösterebilmektedir (Kozak, 2017). Görüşme formunun ilk bölümünde katılımcıların demografik özelliklerine dair altı soru; ikinci kısmında ise evcil hayvanlarla seyahate ilişkin 10 soru yer almaktadır.

Katılımcılara görüşmeye başlamadan önce, görüşme sırasında alınan bilgilerin yalnızca akademik amaçla kullanılacağı ve gizli tutulacağı hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Ses kayıt cihazı kullanılarak yapılan görüşmelerin sonucunda görüşmeler yazılı olarak kağıda dökülerek incelenmiştir. Verileri çözümlemek için içerik analizi ve betimsel analiz kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

4. BULGULAR

Araştırma kapsamında görüşme yapılan katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Katılımcı	Yaş	Cinsiyet	Eğitim	Meslek	Yaşadığı Şehir	Medeni Durum	Evcil Hayvanı
K1	29	Erkek	Lisans	Yazılımcı	Bursa	Bekar	Kedi
K2	55	Kadın	Yüksek Lisans	Veteriner Hekim	Bursa	Bekar	Kedi
K3	56	Erkek	Yüksek Lisans	Veteriner Hekim	Çanakkale	Bekar	Köpek
K4	26	Kadın	Lisans	Psikolog	İzmir	Bekar	Kedi
K5	37	Kadın	Lise	Ev Hanımı	İzmir	Evli	Köpek
K6	26	Erkek	Lise	Emlakçı	Çanakkale	Bekar	Köpek
K7	26	Erkek	Yüksek Lisans	Turist Rehberi	Çanakkale	Bekar	Kedi
K8	27	Erkek	Yüksek Lisans	Ziraat Mühendisi	Çanakkale	Bekar	Kedi
K9	32	Kadın	Lisans	İlkokul Öğretmeni	İstanbul	Evli	Köpek
K10	28	Kadın	Lisans	Turizmci	Çanakkale	Bekar	Kedi
K11	39	Erkek	Lisans	Esnaf	Edirne	Evli	Köpek

Tabloya göre araştırmaya katılan 11 katılımcının 26-56 yaş aralığında olduğu ve sekizinin bekar olduğu görülmektedir. İki katılımcının veteriner hekim olması dışında geriye kalan tüm katılımcılar birbirinden farklı mesleklere sahiptir. Tablo genel olarak değerlendirildiğinde katılımcıların yaş aralığının oldukça geniş olduğu, büyük bir bölümünün bekar ve yüksek eğitim düzeyinde olduğu söylenebilir.

4.1. Evcil Hayvanlarla Seyahate İlişkin Düşünceler

Katılımcıların evcil hayvanlarla seyahatle ilgili düşünceleri incelendiğinde çoğunun zor olduğunu düşündüğü (7), bazılarının bu konuda kararsız olduğu (3), yalnızca bir kişinin ise bu seyahatleri kolay bulduğu (1) belirlenmiştir.

Tablo 2. Evcil Hayvanla Seyahate İlişkin Düşünülen Zorluklar

Kategori	Sıklık
<u>Ulaşım Kaynaklı</u>	
Toplu Taşıma Politikaları	3
Alternatiflerin Azlığı	3
<u>Evcil Hayvanın Kendisiyle Alakalı</u>	
Hayvanın Türü	2
Hayvanın Huyu	2
<u>Konaklama İşletmesi Kaynaklı</u>	
Otel Sayısının Az Olması	2
Otel Koşulları	1
<u>Çevredeki İnsanlardan Kaynaklı</u>	
Kötü Tepki	1
Kötü Muamele	1

Tabloya göre, evcil hayvanlarla seyahate ilişkin düşünülen zorluklarla ilgili, katılımcılar en çok ulaşım kaynaklı (6), evcil hayvanın kendisiyle alakalı (4), konaklama işletmesi kaynaklı (3) ve çevredeki insanlardan kaynaklı (2) sorunlar yaşayabileceklerini düşünmektedirler.

Genel görüşü ortaya koyması amacıyla, katılımcılardan bazılarının evcil hayvanlarla seyahate ilişkin düşündükleri zorluklarla ilgili ifadeleri aşağıda yer almaktadır:

"Evcil hayvanla seyahat ülkemiz koşullarında çok zor eğer çevrenizdeki insanlar hayvanları sevmiyorsa ve kendinize ait bir taşıtınız yoksa. Onu barındırmanız, bir yerden bir yere taşımanız oldukça zor. Ayrıca seyahat nedeniyle götürdüğünüz yerdeki insanların davranışları da durumu zorlaştıran etkenlerden." (K2).

"Evcil hayvanla seyahat gerçekten de çok zor. Gerek otobüsle olan seyahatlerde insanların bakışları, gerek karşılaşılan kötü muameleler; yani bagajda gitmeleri gibi uygulamalar bu zorlukları daha da arttırıyor" (K6).

4.2. Evcil Hayvanla Seyahatlerle İlgili Bilgi Düzeyi

Katılımcılara evcil hayvanla seyahatle ilgili ilgili kısıtlamalar veya kanunlarla ilgili bilgi düzeyleri sorulduğunda katılımcılardan sekizi yalnızca kendilerini ilgilendiren kısımlarla ilgili bilgileri olduğunu, ikisi hiçbir bilgilerinin olmadığını söylemişlerdir. Bir katılımcı ise konuya tamamen vakıf olduğunu belirtmiştir. Katılımcılardan hiçbiri otellerle ilgili kısıtlamalara değinmemiş, dokuz tanesi ise, ulaşım ile ilgili kısıtlamalara değinmiştir. Kısıtlamaları hakkında bilgi sahibi olunan ulaşım araçları ise otobüs (8) ve uçak (6) şeklindedir. Katılımcılardan hiçbirinin deniz veya demiryolu ulaşımında evcil hayvan kısıtlamaları ile ilgili bir bilgisi yoktur. Katılımcılardan bazılarının bu konuyla ilgili ifadeleri aşağıdaki gibidir:

"Bazı şeyler biliyorum. Örneğin, daha öncesinde kediler sadece otobüslerin bagajında seyahat edebiliyordu, bu durum tabii bir takım sıkıntılara yol açıyordu. Ben o dönem kelimle hiç seyahat etmedim. Sonrasında bunun kalktığını öğrendim. Kalktıktan sonra zaten otobüslerde kedilerimizi yanımıza alıp kucağımızda taşıyabildiğimiz için öyle yaptım. Ama tam içerik olarak bilmiyorum." (K4).

"Biliyorum ancak yalnızca beni ilgilendiren kısımlarını. Mesela benim köpeğim küçük olduğu için otobüste de uçakta da benimle seyahat edebiliyor." (K5).

Katılımcılara bu yasalar veya kısıtlamalarla ilgili bilgilere nasıl ulaştıklarını sorulduğunda en sık karşılaşılan cevap internet (5) olmuştur. İnternet cevabını, yakın çevre (3), deneyim (1) ve meslek gereği (1) takip etmiştir.

Katılımcılara var olan yasa ve yönetmeliklerle çelişen durumlara denk gelip gelmedikleri sorulduğunda, altı kişi denk gelmediğini belirtmiş, üç kişi ise denk geldiğini belirtmiştir. Katılımcılardan iki tanesi söz konusu yasa ve yönetmeliklere vakıf olmadıkları için bu soruya cevap vermemişlerdir. Katılımcılardan bazılarının bu konuyla ilgili ifadeleri aşağıdaki gibidir:

"Evet, denk geldim. Bir otobüs yolculuğunda kuşuyla seyahat etmek isteyen bir yolcuyu diğer yolcuların baskısı sonucunda otobüsten indirmeye çalışmışlardı." (K2).

"Haklarımızı bilmek zorundayız, o zaman bir şey yapamaz kimse. Bana 'kedine herhangi uyuşturucu bir şey veremez miydin, biz bu şekilde alamıyoruz.' Dediler. Ben haklarımı bildiğim için uyuşturucu bir madde vermeyi tercih etmediğimi söyledim ve yolculuğuma devam ettim." (K4).

4.3. Evcil Hayvanla Seyahate İlişkin Deneyimler

Katılımcılara evcil hayvanlarıyla daha önce seyahate çıkıp çıkmadıkları sorulduğunda yalnızca iki katılımcı (K3 ve K7) daha önce evcil hayvanıyla hiç seyahate çıkmadığını belirtmiştir. Çıkanların ise üç tanesi tamamen olumlu deneyimlere; üç tanesi bazı seyahatlerinde olumlu, bazılarında ise olumsuz deneyimlere, üç tanesi de tamamen olumsuz deneyimlere sahip

olduklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların deneyimlerine yönelik sorulan soruya verdikleri cevaplar Tablo 3'te belirtildiği gibidir.

Tablo 3. Evcil Hayvanlarla Seyahate İlişkin Deneyimler

Kategori	Sıklık
<u>Olumlu Deneyimler</u>	
Evcil hayvanın uyumlu olması	5
Ulaşım aracının kolaylığı	2
Konaklama tesisinin imkanları	2
Tanıdık bir yere gitme	1
<u>Olumsuz Deneyimler</u>	
Evcil hayvanın stres yaşaması	4
Ulaşım aracının zorlukları	4
Çevredeki insanların rahatsız olması	2
Gidilen yerde yaşanan zorluklar	2

Tabloya göre, evcil hayvanla ilgili olumlu deneyime sahip olan katılımcılar bu deneyimlerinin olumlu olmasının sebebini, evcil hayvanlarının uyumlu olması (5), ulaşım aracının kolaylığı (2), konaklama tesisinin sahip olduğu imkanlar (2) ve tanıdık bir yere gitmek (1) olarak görmektedirler. Evcil hayvanlarıyla yaptıkları seyahatte olumsuz deneyimlere sahip olan katılımcıların ise bu deneyimlerine sebep olarak gördükleri unsurlar: evcil hayvanlarının stres yaşaması (4), ulaşım aracından kaynaklanan zorluklar (4), çevredeki insanların rahatsız olmaları ve gidilen yerde yaşanan zorluklardır (1).

Katılımcılardan bazılarının bu konuyla ilgili ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Otobüste seyahat ettim ben birkaç kere, bir kez de arabayla seyahat ettim; araba otobüse göre çok kolaydı. İlk otobüs kullandığımda kedim çok miyavladı yarım saat, yolcular biraz tepki gösterdiler. Kedim miyavladığında da ‘Çocuk olsaydı bu şekilde mi tepki gösterecektiniz?’ diyerek insanları susturdum. Zamanla kedim de sustu, yolculuğumuza devam ettik.” (K4).

“Köpeğimle seyahate çıktık birkaç kere. Bir tanesi otobüsle geri kalanları kendi aracımızla. Otobüsle olanda söz konusu yönetmelik henüz yoktu, bin minnet ve ricayla yanımda götürmüştüm köpeğimi. Ama köpeğimin küçük olmasının da avantajıydı bu tabii. Bir kere de otelde kaldık köpeğimle Antalya’da. Çok keyifli bir deneyimdi açıkçası.” (K9).

“Köpeğimle çok kez seyahat ettim. Neredeyse her yere benimle gelir. Çok keyif alıyorum onunla gezerken çünkü o benim çocuğum gibi ve onsuz gerçekten eğlenemem.” (K11).

Katılımcılara bu seyahatlerde kullandıkları ulaşım aracı ve konakladıkları yer sorulduğunda ise verdikleri cevaplar Tablo 4'te belirtilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Seyahatlerinde Kullandıkları Ulaşım Aracı ve Konakladıkları Yer

Kategori	Sıklık
<u>Ulaşım Aracı</u>	
Özel Araç	7
Otobüs	4
Uçak	1
Taksi	1
Online Ulaşım Uygulaması	1
<u>Konaklama</u>	
Otel	4
Tanıdık-Akraba Evi	4
Kamping	1

Tablo 4'e göre, katılımcılar daha önce evcil hayvanlarıyla seyahat ettiklerinde ulaşım aracı olarak en çok özel araç (7), devamında otobüs (4), uçak (1), taksi (1) ve online bir ulaşım uygulamasını (1) tercih etmişlerdir. Katılımcılara konakladıkları yerler sorulduğunda verdikleri cevaplar ise sırasıyla, otel (4), tanıdık-akraba evi (4), kampingdir (1).

Katılımcılardan bazılarının bu konuyla ilgili ifadeleri aşağıdaki gibidir:

"Online bir uygulama var onun aracılığıyla seyahat ettim. Evcil hayvanım var diye toplu taşıma kullanmak istemedim. Bu uygulama aracılığıyla evcil hayvan kabul eden ve bulunduğum şehirden gitmek istediğim şehre giden bir araç sürücüsü ile anlaştım. Ben o yolculuğa çıktığımda evcil hayvanımızla seyahat edebileceğimize dair olan yeni yasa yürürlüğe girmemişti." (K2).

"Ben gittiğim yerlerde ya kendim kamp yapıyorum ya da kampinge gidiyorum. O yüzden benim için de köpeğim için de rahat ve keyifli oluyor." (K11).

4.4. Evcil Hayvanla Seyahatin Zorlukları

Katılımcılara evcil hayvanlarıyla seyahate çıktıklarında zorlandıkları bir durum olup olmadığı sorulduğunda 4 katılımcı zorlanmadığını, 5 katılımcı ise zorlandığını belirtmiştir. 2 katılımcı ise evcil hayvanlarıyla daha önce seyahat etmedikleri için bu soruya cevap vermemiştir. Evcil hayvanla çıkılan seyahatte yaşanan zorluklara ilişkin en sık verilen cevaplar Tablo 5'te belirtildiği gibidir.

Tablo 5. Evcil Hayvanlarla Seyahati Zorlaştıran Unsurlar

Kategori	Sıklık
Seyahat kısıtlamaları	3
Evcil hayvanın stres yaşaması	3
Konaklama	2
Çevredeki insanların tepkisi	1

Tabloda görüldüğü üzere, katılımcılara göre evcil hayvanlarıyla seyahatlerini zorlaştıran unsurlar: seyahat kısıtlamaları (3), evcil hayvanlarının stres yaşaması (3), konaklama (2) ve çevredeki insanların tepkileridir (1).

Katılımcılardan bazılarının bu konuyla ilgili ifadeleri aşağıdaki gibidir:

"Köpeğimle otobüs seyahatine çıktığım zaman dışında pek sorun yaşamadım. Ama uçak seyahatinden sonra verilen sakinleştiriciler sonrasında biraz sersemlemişti köpeğim. Bu da beni biraz telaşlandırmıştı." (K5).

"Zorlandığım durum olmaz mı, oldu tabii. Otobüsle seyahat ettiğimde önümdeki insandan çok tepki almıştım mesela, köpeğin otobüste ne işi var diye. Bir de o zamanlar bagajda gitmelerinin gerekmesi çok üzücüydü. İyi ki yanımda götürebilmişim. İnsanın aklı kalıyor çünkü. Oradaki oksijenden bile emin olunamıyor ki. Hatta eskiden bununla ilgili bir haber bile okumuştum. Bagajda nefessizlikten ölen bir köpekle ilgili." (K9).

4.5. Konaklama ve Ulaşım İşletmelerinden Beklentiler

Katılımcılara konaklama işletmelerinden evcil hayvanlarıyla daha rahat seyahat edebilmek için neler bekledikleri sorulduğunda verdikleri cevaplar Tablo 6'da belirtilmiştir:

Tablo 6. Konaklama İşletmelerinden Beklentiler

Kategori	Sıklık
<u>Yapısal</u>	
Evcil Hayvanlar İçin Ayrı Konaklama Alanı	7
Oda Dizaynı	2
Uzman Desteği	2
<u>Hayvan Sağlığına Yönelik</u>	
Kablo, Priz, Pencere Koruması	3
Veteriner Hekim	2
Sağlık Karnesi Kontrolü	2
<u>Hayvan İhtiyaçlarına Yönelik</u>	
Mama, su ve kum kabı	3

Katılımcıların konaklama işletmelerinden beklentileri, yapısal, hayvan sağlığına yönelik ve hayvan ihtiyaçlarına yönelik olarak üçe ayrılmaktadır. Yapısal beklentiler, evcil hayvanlar için ayrı konaklama alanları (7), oda dizaynı (2) ve uzman desteğinden (2) oluşmaktadır. Hayvan sağlığına yönelik beklentiler ise, kablo-priz ve pencere koruması (3), veteriner hekim bulunması (2) ve sağlık karnesi kontrolü (2) unsurlarından oluşmaktadır. Son olarak hayvan ihtiyaçlarına yönelik beklentiler olarak ise, mama, su ve kum kabının bulundurulması (3) belirtilmiştir.

Katılımcıların ulaşım işletmelerinden beklentileri ise Tablo 7’de belirtildiği gibidir:

Tablo 7. Ulaşım İşletmelerinden Beklentiler

Kategori	Sıklık
<u>Hayvan İhtiyaçlarına Yönelik</u>	
Dinlenme Tesisi	2
Hayvanlara Özel Ayrılmış Alan	1
<u>Hayvanla Seyahate Yönelik</u>	
Çevreden Anlayış	4
Bilgili Çalışanlar	2

Katılımcıların ulaşım işletmelerinden beklentileri, hayvan ihtiyaçlarına yönelik ve hayvanla seyahate yönelik beklentiler olarak iki başlık altında toplanmıştır. Hayvan ihtiyaçlarına yönelik beklentiler, evcil hayvanlar için dinlenme tesisi (2) ve yolculuklarda evcil hayvanlar için ayrılan özel koltuklar (1) olarak belirlenmiştir. Hayvanla seyahate yönelik beklentiler ise, çevreden anlayış (4) ve bilgili çalışanlardır (2).

Katılımcılardan bazılarının bu konuyla ilgili ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Otelde evcil hayvanlar için ayrı bir konaklama alanı ve ilkyardımda bulunabilecek bir veteriner olması çok iyi olabilirdi. Tesiste hayvanlara zararlı olabilecek bitki, kablo ve prizlere dikkat edilmesini ayrıca beklerdim.” (K1).

“Konaklamada, keşke daha fazla otel olsa, keşke her ilde olsa da evcil hayvan dostu otel, onu da her gittiğim yere götürebilsem. Ama maalesef çok azlar. Hayvan dostu olmayan otellere gidemeyince başkalarına emanet edip gidiyorsun. E evladını emanet edip gidiyorsun, hoş olmuyor.” (K6).

“Genel olarak daha hoşgörülü olunabilir. Hayvanlara özel birkaç koltuk her yolculukta ayrılabilir mesela veya illa bagajda taşınmaları gerekiyorsa önlemler alınabilir. Evcil hayvanlar bavul gibi atılmamalı. Konaklama işletmeleri için de, artık bence her otel evcil hayvan kabul etmeli. Tamam, herkes sevmek zorunda değil ama bari onlar için ayrı bir alan oluşturulsun.” (K11).

SONUÇ ve ÖNERİLER

İnsanların kendilerini yakın hissettiği, destek olarak gördüğü bir varlık olarak hayvanlar, her zaman insan hayatında önemli bir yer edinmiştir. Köpeklerin evcilleştirilmesi sonucu başlayan insan ve evcil hayvanlar arasındaki ilişki, insanların amaçları ve ihtiyaçları doğrultusunda farklılıklar göstermiştir. Bu bağlamda evcil hayvanlar günden güne insanların hayatında önemli bir rol üstlenmeyi başarmışlardır (Kaya ve Bektaş, 2019). Sahiplerinin yaşantılarında bu kadar önemli rol oynayan evcil hayvanlar, onların hayatlarına dahil oldukları gibi, seyahatlerinin de bir parçası haline gelmişlerdir (Chen, 2018). Bu çalışma, evcil hayvanlarla yapılan turizm amaçlı seyahatlerde yaşanan zorluklara ışık tutulmasını amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında bireylerin evcil hayvanlarla seyahate ilişkin düşünceleri, bu konudaki bilgi düzeyleri, daha önceki deneyimleri ile bu seyahatler sırasında yaşadıkları zorluklar ve beklentileri ele alınmıştır.

Katılımcıların evcil hayvanlarla seyahate ilişkin genel kanısı, zor olduğudur. Bu durum Wu ve Cheng'in (2019), bireyler evcil hayvanlarını ne kadar çok sevseler de, onlarla seyahati zorlu buldukları görüşünü destekler niteliktedir. Bu zorluklar ise çoğunlukla ulaşımdan kaynaklanmaktadır. Katılımcılar kendi aracı olmayan bireylerin evcil hayvanlarla seyahate çıkarken zorlanacağını düşünmektedirler. Bunun sebebi ise, toplu taşıma politikaları ve ulaşım alternatiflerinin azlığıdır. Diğer öne çıkan sonuç ise, evcil hayvanın kendisinden kaynaklanan sebeplerle seyahate çıkmanın zor olacağı yönündedir. Bu zorlukların temelini, köpeklerin seyahate kedilerden daha uygun olması ve hayvanların çoğunlukla alışık olmadıkları bir yere gittiklerinde stres yaşamaları oluşturmaktadır.

Kısıtlamalar ve kanunlarla ilgili bilgi düzeyine bakıldığında, katılımcıların çoğunun yalnızca kendi evcil hayvanlarını ilgilendiren kısımları bildikleri öne çıkmaktadır. Katılımcılar, bu kısıtlamalarla ilgili ise ulaşımına değinmişlerdir. Kısıtlamalarına dair bilgi sahibi olunan ulaşım araçları ise sadece otobüs ve uçaktır, katılımcılar deniz ve demiryolu ulaşımından söz etmemişlerdir. Bu durumun ülkemizde en çok kullanılan ulaşım türlerinin karayolu ve havayolu olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir (Makine Mühendisleri Odası Enerji, Karayolu Ulaşım İstatistikleri, 2017). Katılımcılar bu bilgilere özellikle internet ve yakın çevre aracılığıyla ulaştıklarını belirtmişlerdir. Böylece, internetin günümüzde ne kadar önemli olduğunu bir kez daha gözler önüne serilmiştir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu, seyahatlerinde bu kısıtlamalar veya yasalarla çelişen durumlara denk geldiklerini belirtmişlerdir. Halkın ve çalışanların sözü konusu yasalarla ilgili sahip olduğu bilgi eksikliği bu tür durumlara sebep olarak gösterilebilir. Dilek, Dilek ve Fennel (2020) çalışmalarında, kişilerin evcil hayvanlarını seyahatlerine dahil etme kararlarının bilgi eksikliğinden etkilendiğini ortaya koymuştur.

Katılımcılar, daha önce evcil hayvanlarıyla yaptıkları seyahatlerdeki olumlu deneyimlerinin, öncelikle evcil hayvanlarının uyumlu olması sebebiyle sonrasında da ulaşım aracının kolaylığı, konaklama tesisinin sahip olduğu imkanlar ve tanıdık bir yere gitmek sonucu kaynaklandığını belirtmişlerdir. Evcil hayvanın huyu ve ulaşım aracı bu aşamada da göze çarpan bir konudur. Olumsuz deneyimler ise, ulaşım aracının zorlukları, evcil hayvanın stres yaşaması, çevredeki insanların rahatsız olması ve gidilen yerde yaşanan zorluklar nedeniyle şekillenmiştir. Lee ve Lehto (2015) çalışmalarında, kısıtlamalar ve misafirperverlik gibi unsurların evcil hayvanlarla seyahat isteğine etki etmediğini belirtmişlerdir. Çalışma, söz konusu sonuçlarla zıtlık göstermektedir.

Evcil hayvanlarla seyahatte en çok tercih edilen ulaşım şekillerine bakıldığında, birinci sırada özel araç, daha sonra otobüs ve devamında uçak, taksi ve bir özel araç seyahat uygulamasının kullanıldığı görülmektedir. Katılımcıların büyük bir bölümü evcil hayvanlarıyla rahat seyahat edebilmek adına özel araç tercih etmişlerdir. Ulaşım sorunu burada tekrar ayırt edici bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcılar, evcil hayvanlarıyla daha önce seyahat

ettiklerinde konaklamak için en çok tanıdık-akraba evi ve evcil hayvan dostu otel tercih etmişlerdir.

Evcil hayvanlarla seyahate ilişkin, katılımcıların deneyimledikleri zorluklar ise, seyahat kısıtlamaları, evcil hayvanlarının stres yaşaması, konaklama imkanlarının azlığı ve çevredeki insanların tepkileridir. Bu durum, konusunda Hung vd., (2016), Gong vd., (2019) ve Ying vd.'nin (2021) çalışmalarında öne çıkan, katılımcıların seyahatlerinin evcil hayvanlarla ilgili kısıtlamalardan etkilendiği sonuçlarını destekler niteliktedir.

Katılımcıların evcil hayvanlarıyla rahat seyahat edebilmeleri adına konaklama işletmelerinden beklentileri göz önünde bulundurulduğunda, en çok karşılaşılan cevap, otellerde evcil hayvanlar için ayrı konaklama alanları olması gerektiğidir. Katılımcılar artık bütün otellerde evcil hayvanların kabul edilmesinin, hiç olmazsa onları konaklama süresince bırakabilecekleri otel bünyesinde ayrı alanlar olması gerektiğini belirtmişlerdir. Diğer göze çarpan konular ise, odaların evcil hayvanlara uygun dizayn edilmesi ve sağlık destekleridir. Ulaşım işletmelerinden beklentiler ise, evcil hayvanlar için konaklamalar sırasında onların beslenip ihtiyaçlarının giderilebileceği tesis alanları, anlayış, bilgili çalışanlar ve hayvanlar için seyahat sırasında ayrılan özel alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm bunlar ışığında, katılımcıların evcil hayvan ihtiyaçlarını bir bütün olarak gördüklerini ve kapsamlı düşünerek hareket ettikleri söylenebilir.

Hayatımızın önemli bir bölümünü oluşturan, çoğu insan için çocuğundan bir farkı olmayan evcil hayvanlar için turizm açısından daha çok çalışma yapılması gerektiği düşünülmektedir. Katılımcıların yorumları göz önünde bulundurularak düşünüldüğünde öncelikle, evcil hayvanlarla seyahate ilişkin kısıtlamalar hakkında halkın ve işletme çalışanlarının bilgilenebilmesine yönelik platformlar oluşturulmasının, ulaşım araçlarında bagaj uygulamasının tamamen kaldırılıp, kabin içerisinde evcil hayvanlara özel alanlar yapılmasının ve evcil hayvanlar odaya sokulmasalar dahi konaklama işletmelerinde onlar için ayrı konaklama alanlarının oluşturulmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Bu uygulamalarla kişilerin evcil hayvanlarıyla seyahat etmedeki tereddütlerini ortadan kaldırılabilir.

Birçok çalışmada olduğu gibi bu çalışmanın da belli kısıtlamaları bulunmaktadır. Bunlardan ilki, çalışmanın verilerinin kesitsel olarak toplanmış olmasıdır. Diğer bir kısıtlama ise, verilerin pandemi (Covid-19) döneminde toplanmış olmasıdır. İleride konu ile ilgili benzer araştırmaların daha uzun bir zaman dilimine yayılarak ve daha fazla katılımcı ile yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Altunay, E., Oral, G. ve Yalçınkaya, M. (2014). Eğitim Kurumlarında Mobbing Uygulamalarına İlişkin Nitel Bir Araştırma. *Sakarya University Journal of Education*, 4(1), 62-80.
- Baysal, K. (2020). Sivil Toplum Kuruluşlarının Turizm Destinasyonlarındaki Rolü: Sarıgerme Çevre Eğitim Derneği (SARÇED) Örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 5, 18-40.
- Carr, N. ve Cohen, S. (2009). Holidaying With The Family Pet: No Dogs Allowed! *Tourism And Hospitality Research*, 9 (4), 290-304.
- Connor, K.ve Miller, J. (2000). Help From Our Animal Friends. *Nursing Management*, 31(7), 42-46.
- Dilek, S, Kulakoğlu Dilek, N. ve Fennell, D. (2020). Travelling Companions: A Constraint Analysis of Pet Owners in Turkey. *Journal of Tourism Leisure and Hospitality*, 2 (1) , 4-13 .
- Erten, Ö., Öztürk, Y. ve Yılmaz, O. (2019). Türkiye’de Pet Hayvan Sahiplerinin Sosyo-Demografik Yapıları Ve Pet Hayvancılığına Bakışları; Alanya-Mardin Örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 4(2), 76-83.

- Friedmann, E. (1990). The value of pets for health and recovery. *Proceedings of the Waltham Symposium*, 20, 9–17.
- Greenebaum, J. (2004). It's A Dog's Life: Elevating Status From Pet To "Fur Baby" At Yappy Hour. *Society and Animals*, 12 (2), 117-135.
- Haskaya Suna, A. (2019). Türkiye’de Yaşayan Evcil Hayvan Sahiplerinin Bütüncül Psikoterapi Perspektifinden Analizi. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 3, 131-153.
- Haytap (2020, Aralık 31). Evcil Hayvanlarla Seyahat. <https://www.haytap.org/tr/ulasim-araclarinda-hayvan-ile-seyahat>
- Hung, K. P., Chen, A. ve Peng, N. (2016). Taking Dogs To Tourist Activities: Incorporating Attachment Into A Pet-Related Constraint-Negotiation Model. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 40(3), 364-395.
- Irvine, L. (2005). If You Tame Me: Understanding Our Connection With Animals. Bibliovault OAI Respiratory, *The University of Chicago Press*, 110.
- Ivanov, S. (2018). Tourism Beyond Humans – Robots, Pets And Teddy Bears. International Scientific Conference “*Tourism and Innovations*”, 14-15th September 2018, College of Tourism – Varna, Varna, Bulgaria.
- Kaya, H. ve Bektaş, M. (2019). Çalışan Bireylerin Evcil Hayvanlara Bağlanma Nedenlerine İlişkin Nitel Bir Çalışma. *Mediterranean Journal of Humanities*, 4(2), 401-417.
- Kirillova, K., Lee, S. ve Lehto, X. (2015). Willingness To Travel with Pets: A US Consumer Perspective. *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 16 (1), 24-44.
- Kozak, M. (2017). *Bilimsel Araştırma: Tasarım, Yazım ve Yayım Teknikleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Leggat, P. A., Speare, R. (2000). Traveling with pets. *Journal of Travel Medicine*, 7(6), 325.
- Makine Mühendisleri Odası (2020, Aralık 10). Karayolu Ulaşım İstatistikleri. <https://enerji.mmo.org.tr/wp-content/uploads/2019/05/KarayoluUlasimIstatistikleri2017.pdf>
- Miller, R. K. (2014). Dog Friendly Hospitality. *Travel & Tourism Market Research Handbook*, Bölüm 42, 272-276.
- O’Haire M. (2010). Companion Animals and Human Health: Benefits, Challenges, and the Road Ahead. *Journal of Veterinary Behavior*, 5(1), 226-234.
- Obilet (2020, Aralık 30) Otobüs Yolculuklarında Evcil Hayvanlarla Seyahatin Kuralları Nelerdir? <https://yardim.obilet.com/hc/tr/articles/360015461493-Otob%C3%BCs-yolculuklar%C4%B1nda-evcil-hayvanlar-ile-seyahat-kurallar%C4%B1-nelerdir>
- Pamuk, D. (2015). Yaşlı Bireylerin Yaşamında Evcil Hayvanların Rolü. *Mediterranean Journal of Humanities*, (2), 297-306.
- Podberscek, A. L., Paul, E. S. ve Serpell, J. A. (2005). Companion Animals And Us: Exploring The Relationships Between People and Pets, *Cambridge University Press*.
- Resmi Gazete (2020, Aralık 31). Karayolu Taşıma Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/01/20200110-2.htm>
- Serpell, J. (1986). *In The Company of Animals: A Study of Human-Animal Relationships*. Oxford: Basil Blackwell.
- Şehir Hatları (2020, Aralık 31). Evcil Hayvan ile Vapura Bilinebilir mi? <https://www.sehirhatlari.istanbul/tr/sikca-sorulan-sorular#:~:text=3.%20Evcil%20Hayvan%20%C4%B0le%20Vapura,evcil%20hayvan%20ta%C5%9F%C4%B1mada%20s%C4%B1n%C4%B1rlama%20getirilebiliyor>
- Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları (2020, Aralık 31). Evcil Hayvan Taşımaları Hakkında Bilgi. <https://www.tcddtasimacilik.gov.tr/duyuru/9>.

- Wu, H-C. ve Cheng, C-C. (2019). Relationships Between Experiential Risk, Experiential Benefits, Experiential Evaluation, Experiential Co-Creation, Experiential Relationship Quality, and Future Experiential Intentions To Travel With Pets. *Journal of Vacation*, 26(1), 108–129.
- Xue G., Hongxia Q., Jiaojiao X. ve Nandi Q. (2020). From livestock to families: taking pets to tourism activities in China, *Journal of Tourism and Cultural Change*, 18(6), 728-742.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018) *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Ying, T., Tang, J., Wen, J., Ye, S., Zhou, Y. ve Li, F. (2021) Traveling with Pets: Constraints, Negotiation, And Learned Helplessness. *Tourism Management*, 82.